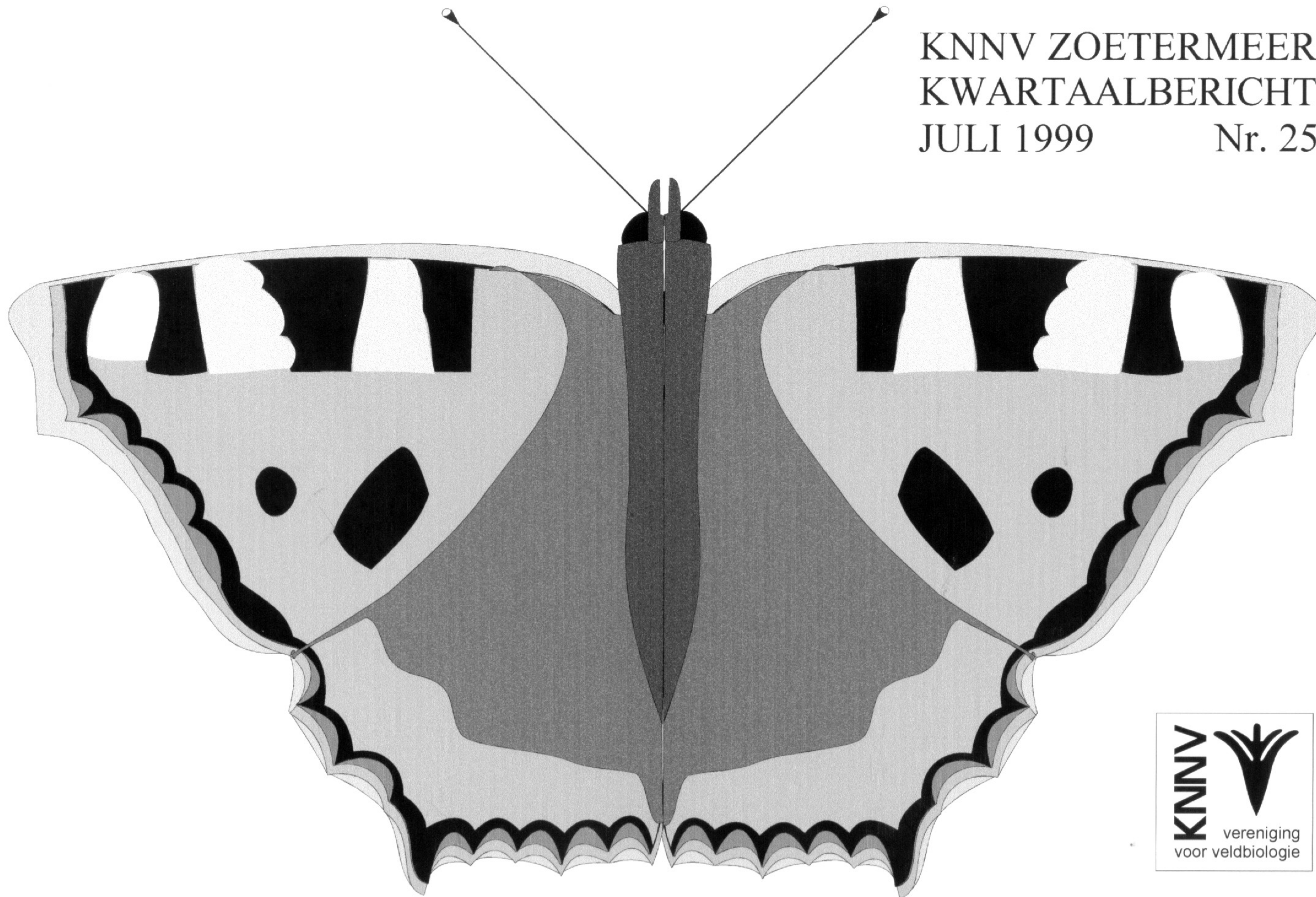

KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JULI 1999 Nr. 25

KONINKLIJKE NEDERLANDSE NATUURHISTORISCHE VERENIGING KWARTAALBERICHT ZOETERMEER Nr.25 juli 1999

INHOUD

UIT DE VERENIGING	3
1 IN MEMORIAM JAN A. MUIJS	3
2 ACTIVITEITEN VAN KNNV AFDELING ZOETERMEER	4
3 BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP	6
4 ACTIE "REDT DE BIJENORCHIS"	7
5 INVENTARISATIE-AVONDEN IN HET BUYTENPARK	7
6 EXCURSIE "HUYS TE WARMONT" OP ZONDAG 11 APRIL J.L.	8
7 PLANTENEXCURSIE VOOR BEWONERS VAN MEERZICHT IN HET KADER VAN HET STADSNATUURPLAN	9
8 PLANTENEXCURSIE GRASSEN EN SCHIJNGRASSEN OP WOENSDAGAVOND	10
9 STEDELIJKE OF SPECIFIEKE AANDACHTSSOORTEN	12
10 DE VLINDERS VAN ZOETERMEER DEEL 2	17
GEZIEN IN ZOETERMEER	21
11 VONDSTEN	21
BUITEN DE AFDELING	22
12 FLORONWEEKEND 11 T/M 13 JUNI IN HEI- EN BOEICOP	22
13 L.M.F-A (LANDELIJK MEETNET FLORA- AANDACHTSOORTEN)	24
14 TENTOONSTELLING IN KASTEEL GROENEVELD, BAARN	25
15 NATUURVRIENDELIJK TUINIEREN IN HET STADSHART OP 17 APRIL J.L.	26
16 HEUVELS IN DE POLDER, VIDEOPRESENTATIE IN "SNOWWORLD"	27
17 GRAAG GRAS	28

DATA	29
------	----

18	KALENDER	29
----	----------	----

19	REGISTER	32
----	----------	----

20	NAMEN	34
----	-------	----

UIT DE VERENIGING

1 IN MEMORIAM JAN A. MUIJS

Tilly Kester, mede namens het bestuur

Dinsdag 18 mei j.l. berichtte Henk Ploeger ons dat Jan Muijs, nog maar 47 jaar oud, na een kort ziekbed was overleden. Met grote verslagenheid heeft onze vereniging kennis genomen van dit vreselijke nieuws.

Jan was vanaf de oprichting lid van onze afdeling en was waar ik hem ook tegenkwam, in de Soete Aarde of gewoon in de stad, altijd heel belangstellend. Vooral in de beginperiode ging hij regelmatig met excursies mee en schreef hij af en toe in ons kwartaalbericht. Zijn verhaal over wat er op zijn terras aan (wilde) planten opkwam en welke hommels dat dan weer aantrok, heeft indertijd indruk op mij gemaakt.

Jan kon door zijn gevoel voor humor relativerend schrijven, zoals o.a. bleek uit het verslag van zijn KNNV-reis naar Polen.

Afgelopen najaar nog hebben we met z'n allen genoten van de verhalen en dia's van zijn reis naar de Canarische eilanden.

Op de rouwkaart stond dat Jan blij was met zijn huis en zijn tuin waarmee hij de natuur zo dicht bij zich had gehaald. Dat kunnen we ons maar al te goed voorstellen want Jan was gek op de natuur.

We zullen hem missen.

Herinneringen aan JAN A. MUIJS oud-redacteur van dit blad

Taeke de Jong

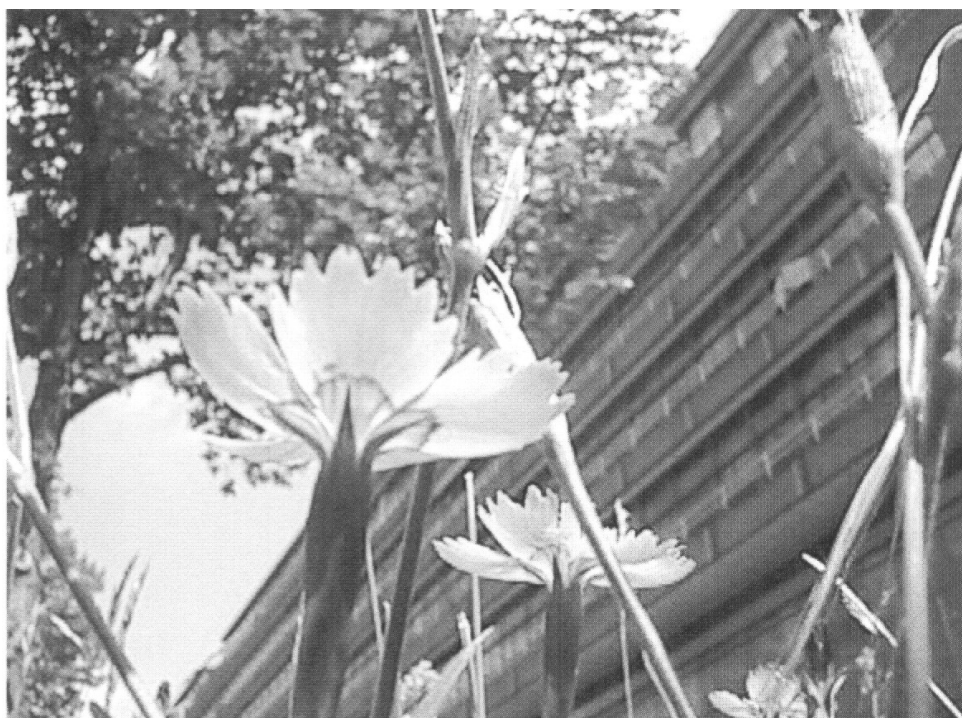
Op 14 mei 1999 overleed Jan Muijs op 47-jarige leeftijd na een kort ziekbed in zijn slaap. Ik ken hem van een enkele excursie en KNNV-vergadering, enkele redactievergaderingen bij hem en bij mij thuis, maar vooral van onze gemeenschappelijke busreizen uit Delft, aan het eind van de werkdag. Nog steeds kijk ik vanuit de bus in de TU-wijk naar de halte TNO, in een onredelijke verwachting zijn altijd jongensachtige gestalte weer te zien instappen. Maar het fatale bericht klopt: ook hier is hij er niet meer. Na een korte en soms intensieve transactie met de chauffeur (hij was zeer betrokken bij het openbaar vervoer) keek hij vorsend de bus in, om met een herkende lach naast mij plaats te nemen, nu eens met en zucht, dan weer met een enthousiast verhaal.

De zucht had betrekking op zijn werk, zijn relatie of op een tekort in de organisatie van het openbaar vervoer. Het enthousiasme betrof zijn vakantie, zijn treinen- of plantenhobby of zijn nieuwe huis. Dan kwamen meer beschouwelijke onderwerpen, beginnend vanuit een strenge en rechtlijnige opvatting, meestal uitlopend in mildere overwegingen. Hij dwong zichzelf tot zulke nuances in de loop van het gesprek met een breed en relativerend bedoelde lachbui die echter toch verried hoezeer hij daarvoor zijn best moest doen. Als echter een automobilist de bus sneed, werd zijn ergernis weer onverhuld benut om niet alleen mij, maar ook omzittenden argumenten te verschaffen tegen het automobilisme. Toen wij hem enkele maanden geleden op een zondagochtend vanuit de auto bij de bushalte op de Zwaardslootseweg zagen staan, zwaaide ik dan ook enigszins verontschuldigend. Toen wij halverwege Stompwijk onze zonnebril misten en omkeerden hadden we het geluk dat zijn dienstregeling kritische aandacht geheel op de andere

rijbaan was gericht. Toen wij hem echter enkele ogenblikken later uit die richting bebrild en besmuikt opnieuw tegemoetzwaaiden tekende zich op zijn gezicht een vorm van verbazing af die al zijn eerdere oordelen over het automobilisme in de schaduw stelden.

Toch was Jan Muijs geen Prinziptenreiter. Al in ons eerste kwartaalblad van 2 juli 1993 op blz. 12, bekende hij voor een paarse morgenster in Buytenwegh verantwoordelijk te zijn. In het volgende nummer (oktober 1993, blz. 15) deed hij onder de titel 'Bekentenis van een bermtoerist' verslag van een vakantie in Italië, waar hij zaad oogstte. Enkele weken later op zijn dagelijkse forenzengang naar de Delftse bus, haalde hij dat uit zijn jaszak ten behoeve van zuidhellinkjes en zandige plaatsen die wel wat bloemen konden gebruiken. Jan hielp de natuur een handje. Hij bleef ongevoelig voor het verwijt van floravervalsing. 'Alles is overal, het milieu selecteert' zei Baas Bekking al. En als niet alles overal is, moeten wij er maar voor zorgen.

Na Jans overlijden in mei zag ik in de TU-wijk zijn zaailingen uitkomen. Zo'n stil verspreid en argeloos vertoon houdt zijn herinnering jaarlijks op onverwachte plaatsen levend.

Anjers in de TU-wijk herinneren aan Jan Muijs

2 ACTIVITEITEN VAN KNNV AFDELING ZOETERMEER voor het derde kwartaal 1999

- 1 Openingsevenement Plan Wielewaal in Partysalon Restaurant Aa-zicht op **zaterdag 3 juli**. Aansluitend vindt er een excursie door het gebied plaats o.l.v. Eric Kortlandt
Aanvang: 15.00 uur. (duur 2 uur)

- 2 In het kader van het Stadsnatuurplan organiseert het IVN een excursie "water in de wijk" op **zaterdag 17 juli**.
Verzamelen: hoek Berglaan, Bisschopsberg, Westergo
Aanvang: 14.00 uur (duur ca. 2 uur)
- 3 In samenwerking met het IVN organiseert de KNNV een libellenexcursie op zaterdag **14 augustus**.
Verzamelen: 't Westpunt in het Westerpark
Aanvang: 10.00 uur (nadere informatie tel. 5931749)
- 4 Inventarisatie van wilde planten in het "Dorp" en omgeving (Km-hok 30.57.45) op **zaterdag 21 augustus**, samen met Joop Mourik. In het kader van de totstandkoming van de flora van Zoetermeer gaan we in deze tot nu toe nog slecht onderzochte vierkante kilometer zo veel mogelijk van de wilde flora "strepen".
Verzamelen: station Zoetermeer-oost (noordzijde)
Aanvang: 10.00 uur
- 5 Vlinderexcursie naar de Hoge Veluwe op **zaterdag 21 augustus**.
In verband met het vervoer aanmelden bij Els (tel. 5931749)
Verzamelen: de Soete Aarde
Aanvang: 9.00 uur
- 6 In het kader van het Stadsnatuurplan vindt o.l.v. Peter van Wely in Meerzicht een insectenexcursie plaats op **zondag 22 augustus**. (Bij slecht weer verschuift deze excursie naar zondag 28 augustus, nadere informatie Tilly Kester, tel. 3469012)
Verzamelen: wijkcentrum Meerzicht, Uiterwaarde 1)
Aanvang: 14.00 uur
- 7 Nazomerinventarisatie in het Buytenpark door de plantenwerkgroep op **woensdagavond 1 september**.
Verzamelen: "de kraal"
Aanvang: 19.00 uur
- 8 Gewestelijke KNNV-wandelexcursie van station Den Haag CS naar Meyendel op **zaterdag 4 september**.
Eten en drinken en strippenkaart meenemen.
Informatie: Kees Fokkema (tel. 070- 3280386)
Verzamelen: station Den Haag CS
Aanvang: 9.30 uur
- 9 Nazomerinventarisatie in het Buytenpark door de plantenwerkgroep op **woensdagavond 15 september**.
Verzamelen: "de kraal"
Aanvang: 19.00 uur
- 10 Stadsplanten fietsexcursie op **zondag 19 september** door Amsterdam o.l.v. Ton Denters.
Op het programma staan o.a. kransmuur, muurfijnstraal, vijgenboom, zwartsteel, schubvaren, rotsstreepzaad, klimopbremraap en zandweegbree.
De lengte van de tocht is ongeveer 20 kilometer.
Verzamelen: oostzijde Centraal Station
Aanvang: 11.00 uur
Zelf voor een fiets zorgen, ter plekke kan een fiets gehuurd worden.
(reserveren 020-6248391, borg f 200.-)

11 Algemene natuurexcursie in de Amsterdamse waterleidingduinen op
zaterdag 25 september.

In verband met het vervoer aanmelden bij Els (tel. 5931749)

Verzamelen: de Soete Aarde

Aanvang: 8.30 uur (hele dag)

3 BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP

Tilly Kester

Het floristisch seizoen 1999 is al weer een eind op streek.

Enkele leuke nieuwe vondsten wil ik jullie niet onthouden:

- Tijdens de videopremière in het Buytenpark 20 exemplaren van het bitter barbarakruid op de net opgeworpen heuveltjes bij de toegang.
- Daslook in het prielenbos enkele exemplaren, aangeplant??
- Mierikswortel in het stadshart, op het nog steeds braakliggende terrein naast de meubeltoonzalen.
- Gewone vogelmelk middenin het stadshart naast de brandweerkazerne
- Eikvarentjes in Buytenwegh op de muur in de knik van de hoofdtocht tussen de keien
- (Wilde) kievitsbloem aan de Seghwaertse weg ontdekt door Arie-Cees de Jong
- Grote keverorchis in het Westerpark ontdekt door Anja van Beek en bevestigd door Peter van Wely.
- Fijne kervel, een naast familielid van het fluitenkruid aan de v. Leeuwenhoeklaan onder de heg van het cross-terreintje, een nieuwe soort voor Zoetermeer van onze SA-lijst, ontdekt door Johan en bevestigd door Joop Mourik, een tweede vindplaats werd door Lodewijk van Duuren in het Buytenpark ontdekt.
- Ruw vergeet-mij-nietje, in Zoetermeer bijzonder uit de kluiten gewassen, op verschillende plekken in het stedelijk gebied, wordt waarschijnlijk vaak aangezien voor het akkervergeet-mij-nietje.
- Veelkleurig vergeet-mij-nietje, zeker 50 exemplaren in een rietkraag in het Westerpark op het schiereiland tegenover de natuurtuin. (bevestiging vondst van vorig jaar, zie kwartaalbericht nr 23, blz. 6)
- Italiaanse aronskelk, twee grote planten in Meerzicht-west in het openbaar groen.
- Gladde witbol werd na jaren hervonden tijdens de grassenexcursie bij de Noord-Aa
- Groene bermzegge in de berm van de Meerzichtlaan, een uiterst merkwaardige vondst voor Zoetermeer gezien deze soort eigenlijk alleen maar van Zuid-limburg bekend is.
- Brede en rietorchis inclusief de overgangsvormen zijn in Zoetermeer in opmars. Steeds vaker duiken deze orchideeën op nieuwe plaatsen op. Zo ontdekte Johan een grote groep (20 exemplaren) in de berm van de Voorweg vlak achter het viaduct van de Afrikaweg.

GEZOCHT

**De Zoetermeerse
plantenwerkgroep brengt de
stadsflora in kaart
Wie doet er mee?**

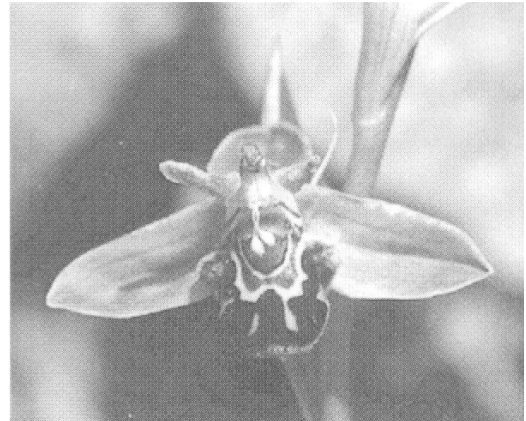

Coördinatie en informatie:

**Tilly Kester
tel: 079- 3412605**

4 ACTIE "REDT DE BIJENORCHIS" Johan Vos

Bij de plantenwerkgroep is de standplaats van een vrij omvangrijke populatie bijenorchissen al jaren bekend. Deze plek hebben we om begrijpelijke redenen tot nu toe redelijk geheim kunnen houden. De groeiplek staat echter op de nominatie om te verdwijnen de komende zomer, dit in verband met de voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van de nieuwe wijk Oosterheem. Aan de plantenwerkgroep is gevraagd de planten te markeren zodat er een poging ondernomen kan worden om ze in veiligheid te brengen.

Dit is inmiddels in samenwerking met de groenbeheerder gebeurd. Wanneer de operatie precies plaatsvindt en waar de bijenorchissen heen gaan houden we om dezelfde "begrijpelijke redenen" uiteraard ook weer geheim. De planten hebben doordat ze genoemd werden in het Zoetermeerse artikeltje in het meinumner van "Natuurbehoud" inmiddels ook landelijke bekendheid gekregen. Een fotograaf uit Groningen is in de week van 7 juni j.l. naar Zoetermeer afgereisd om "onze" bijenorchissen op de gevoelige plaat vast te leggen.

5 INVENTARISATIE-AVONDEN IN HET BUYTENPARK

**op 19, 26 mei en 23 juni door de plantenwerkgroep
Tilly Kester**

Ook dit jaar verzetten plantenwerkgroepleden weer veel werk om de floristische ontwikkelingen in dit interessante gebied op de voet te kunnen blijven volgen. Dit jaar staan de vier kilometerhokken waar het Buytenpark in gelegen is weer op het programma. De eerste avond leverde meteen al een leuke verrassing op, een voor Zoetermeer nieuwe liaan, de heggerank ontdekt door de groep van Lodewijk van Duuren. Ook de tweede vindplaats van fijne kervel kwam als een volslagen verrassing. Els ontdekte op 23 juni zowel rood guichelheil als bolletjesraket!

Om een aantal soorten met zekerheid op naam te kunnen brengen (zeggensoorten) was het echter nog te vroeg.
Een nazomerronde lijkt dan ook onontkoombaar, hiervoor zijn inmiddels afspraken gemaakt. (zie KNNV-programma)

6 EXCURSIE "HUYS TE WARMONT" OP ZONDAG 11 APRIL J.L. Johan Vos

Om 14.05 uur precies kwamen we op onze bestemming aan waar we welkom geheten werden door onze gids, Nico Breedijk.

Al sinds de middeleeuwen staat er op deze plaats een kasteel. Het huis kreeg zijn huidige aanzien in 1780 en kwam in 1961 in het bezit van de stichting "Huys te Warmont".

Momenteel wordt het "huys" door een aantal particulieren bewoond en is daardoor nog één van de weinige bewoonde kastelen van Rijnland.

Het landgoed, 23 ha. groot is in bezit van het Zuid-Hollands landschap.

Zoals zoveel oude landgoederen kent ook dit zowel kenmerken van de formele Franse tuinaanleg als van de Engelse landschapsstijl. Ook de restanten van een voormalig pinetum (verzameling van allerlei exotische bomen en struiken) ontbrak niet.

Flink wat bomen, die waarschijnlijk allemaal in dezelfde periode zijn aangeplant zijn inmiddels in de aftakelingsfase terechtgekomen zodat ook dit landgoed op het ogenblik veel dood hout herbergt. Allerlei afbraakstadia van hout naar humus waren dan ook duidelijk zichtbaar in de vermolmde stamresten. Nico wees ons op de gesteelde lakzwam, een niet algemeen voorkomende paddestoel die op eiken groeit.

Het geroffel en "gelach" van de spechten werd tijdens de wandeling regelmatig overstemd door krijsende reigergeluiden die uit de boomkruinen opstegen.

Naast een aantal algemeen voorkomende bosplanten als lelietje van dalen, bosanemoon en gulden boterbloem waren er ook wat stinzenplanten te bewonderen zoals vingerhelmbloem, holwortel, japanse duizendknoop, gevlekte aronskelk, prachtframboos en lenteklokje.

Bijzonder waren ook de grote plekken met witte klaverzuring, een echte bosplant die je in west-Nederland maar weinig zult aantreffen.

En dan natuurlijk de giftige *Taxus baccata* die we kennen als forse struik, maar die hier in de loop der eeuwen uitgegroeid is tot reusachtige boom. Volgens Nico is er zelfs sprake van de grootste exemplaren van heel Nederland. Enerzijds is deze soort berucht om zijn giftigheid, zelfs een beker gemaakt van taxushout kan de drinker van de wijn die erin geschonken wordt doden, anderzijds produceert de taxus taxine, een stof die baarmoederhalskanker kan genezen.

Onze gids wist bijna bij alles wat we tegenkwamen op onze wandeling een leuke anecdoten te vertellen, zodat het voor we het door hadden half vijf was.

Kortom, een interessante middag op een voor mij tot op dat moment onbekend landgoed. Nico, nogmaals bedankt!

7 PLANTENEXCURSIE VOOR BEWONERS VAN MEERZICHT IN HET KADER VAN HET STADSNATUURPLAN

op zaterdag 22 mei j.l.

Om twee uur trok een groepje geïnteresseerde bewoners van Meerzicht aangevuld met enkele leden van onze plantenwerkgroep en de wijkbedrijfsleider van Meerzicht van de gemeente de wijk in met als doel de stedelijke flora wat beter te leren kennen.

Heel bewust hebben we deze excursie tot één vierkante Km (30.57.32) Zoetermeer beperkt. Lezers van dit blad weten inmiddels dat een vierkante Km in deze stad, bij goed zoeken, toch al gauw zo'n 250 tot 300 verschillende soorten oplevert. De bedoeling van deze excursie was niet dat de belangstellenden in korte tijd langs alle floristische zeldzaamheden werden geleid maar dat ze een indruk kregen van de doorsnee stadsflora in de directe woonomgeving. Uit de op het kaartje ingetekende looproute valt op te maken dat we in de ruim twee uur maar een beperkt deel van het Km-hok hebben kunnen bekijken, maar toch leverde deze excursie maar liefst 123 soorten op.

In de sfeer van de verwilderde tuinplanten waren bekende succesnummers als gele helmbloem, overblijvende of groene ossentong, bergcentaurie en roze winterpostlein ook hier zeer prominent aanwezig. Een aantal ereprijssoorten was nog goed waarneembaar maar liep wat de bloei betreft toch al aardig op z'n eind.

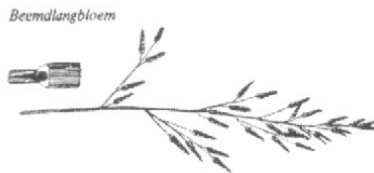
De gewone ereprijs met z'n prachtige helblauwe bloemtrossen in de bladoksels, de draadereprijs in het gazon en de grote en klimop-ereprijs in de geschoffelde plantvakken. Naast kruipende, scherpe en blaartrekkende ontbrak ook de behaarde boterbloem weer niet. Van de grootste populatie brede wespenorchis van Zoetermeer (de "Meerzichtlaanpopulatie") hadden tientallen exemplaren de voorbereidende werkzaamheden voor de reconstructie overleefd, langs de "waterlong" troffen we een al kleurend exemplaar van de rietorchis aan. Opvallend was de vindplaats van de rondbladige ooievaarsbek in een boomspiegel op een parkeerplaatsje en de grote tijm tussen de verharding.

Kortom, het was weer een tocht met veel oude bekenden aangevuld met hier en daar een leuke nieuwe ontdekking. Om kwart over vier namen we afscheid van elkaar met het voornemen om later dit jaar deze route nog eens te lopen om de lijst verder aan te vullen.

8 PLANTENEXCURSIE GRASSEN EN SCHIJNGRASSEN OP WOENSDAGAVOND 9 juni j.l.

Tilly Kester Tekeningen uit: Grasland (ontwerp-leerstof voor het lager agrarisch onderwijs, ministerie van landbouw en visserij, 1972)

Met bijna alle leden van de plantenwerkgroep hebben we een thematische plantenexcursie georganiseerd in een kleine recreatiegebied ten noorden van boerderij 't Geertje. Bij een heerlijk avonzonnetje in een mooi hollands landschap, met uitzicht op de Noord-Aa-plas, lopend door wuivend gras hebben we onder leiding van Adrie van Heerden gekeken naar grassen, biezen, zeggen en russen. Wij zijn begonnen op de Geerweg waar het druk was met fietsers, skaters en auto's. Adrie liet van sterk op elkaar lijkende planten de verschillen zien. Bij de sloot naast de weg stond bijvoorbeeld de viltige bastaardwederik. Deze plant zal misschien vaak voor harig wilgeroosje uitgemaakt worden. Beide planten zijn zeer harig, maar harig wilgeroosje heeft een gezaagde bladrand met teruggebogen tanden. Viltige bastaardwederik heeft daarentegen geen haakvormige tanden. In het water stond heen, vroeger zeebies genoemd, met zijn driekantige stengel en gootvormige bladeren zonder tongetje.

beemdlangbloem

rietgras

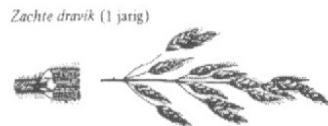

riet

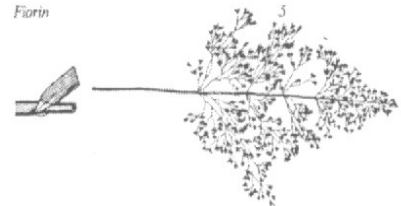
Beemdlangbloem, behorend tot de groep van de zwenkgrassen (*Festuca*), heeft kale oortjes dit in tegenstelling tot zijn grotere broer (rietzwenkgras) die behaarde oortjes heeft. **Rietgras** en **riet** lijken ook erg op elkaar. Rietgras heeft een vliezig tongetje, terwijl riet een kraag van haartjes heeft.

witbol

zachte dravik

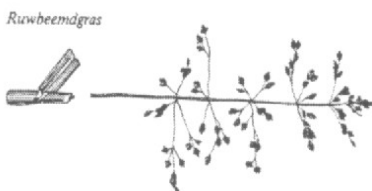
fioringras

Van de weg af zijn we het recreatiegebied in gelopen en vonden bij de bosjes de volgende 2 planten gebroederlijk naast elkaar staan; **gestreepte witbol** (met zijn roodwit gestreepte pyramabroekje) en **gladde witbol**. Gladde witbol is wat standplaats betreft iets kieskeuriger dan gestreepte witbol en is op iets zuurdere gronden in de buurt van bosjes te vinden. Gestreepte witbol is over de hele plant behaard terwijl de stengel van de gladde witbol onder de (behaarde) knopen kaal is. (zie tekening Oecologische Flora dl 5 blz 58).

Bij het water aangekomen zagen we verschillende zeggensoorten waaronder **ruige zegge**, één van de weinige zeggen die behaard is, **oeverzegge** met zijn mooie baksteenpatroontjes, het beste te zien op de onderste deel van de stengel en de scherpe zegge waarvan de huidmondjes met veel fantasie aan de onderkant van het blad als witte puntjes te zien zijn.

Verderop langs het water stond een grote groep **bastaardlisdodden** (*Typha x glauca*, een kruising tussen de grote en de kleine lisdodde). De verschillen zitten in de bladbreedte en de afstand tussen de mannelijke en de vrouwelijke aar. Volgens Adrie is *Typha x glauca* hier in 1976 ook al eens gevonden. Misschien was het wel dezelfde groep lisdodden. Daar vlakbij stond ook een grote plek met mattenbies.

Bij een poel stonden behalve veel pollen **pitrus** ook **greppelrus** en **zomprus**. De stengels van zomprus zijn afgeplat rond en de schotjes in de stengels zijn heel goed te voelen.

ruw beemdgras

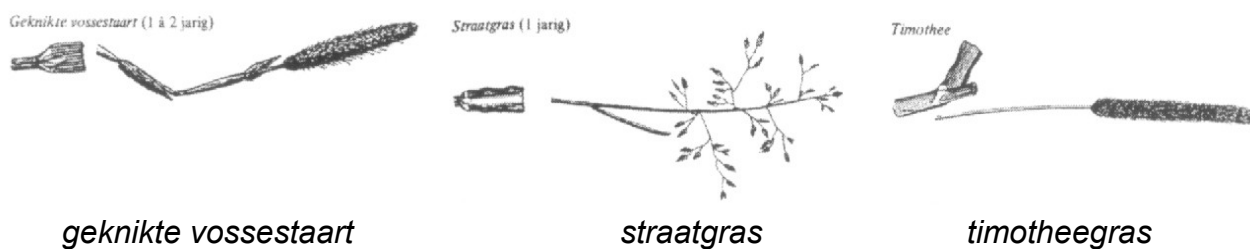

engels raagrass

kweekgras

Verder hebben we de volgende grassen gezien: **glanshaver**, **ijle** en **zachte dravik**, **fioringras**, **ruw beemdgras**, **engels raagrass** (net een harmonica), **kweekgras**, **mannagrass**, **watergras**, **grote en geknikte vossesstaart**, **straatgras**, **kropaar** en **timothee**.

Tot slot liet Adrie ons vanaf de brug het verschil zien tussen het blad van de **gele plomp** en de **waterlelie**.

Al met al zat de stemming er goed in. Er op uitgaan het veld in en kijken is, althans voor mij, een goede manier om deze groep (moeilijke) planten onder de knie te krijgen. Voor volgend jaar toch maar weer op het programma zetten?

Adrie, nogmaals bedankt voor je komst.

9 STEDELIJKE OF SPECIFIEKE AANDACHTSSOORTEN

Johan Vos, tekeningen Marianne Ketting

Ook dit keer weer uw aandacht voor een vijftal plantensoorten die in Zoetermeer typisch stedelijke standplaatsen bezetten.

Het gaat om kleine zandkool, oranje havikskruid, kompassla, muskuskaasjeskruid en hanenpoot.

Kleine zandkool (*Diplotaxis muralis*) is een vrij lage plant met forse hauwen (kruisbloemfamilie) die opvalt door de citroengele bloemen die een heerlijke zoete geur verspreiden. Dit in tegenstelling tot het blad dat, na kneuzing onaangenaam naar rubber ruikt.

Diplotaxis betekent dubbele rij wat slaat op de zaden die in twee rijen in de hauwen zijn geplaatst, *muralis* betekent op of bij muren groeiend. Lange tijd is de naam muurzandkool voor deze soort dan ook gangbaar geweest.

Recent heeft men echter gemeend de Nederlandse naam kleine zandkool te moeten introduceren, die het verschil met de sterk er op lijkende grote zandkool benadrukt.

Kleine zandkool is een kortlevende (één- of tweejarige) soort die een groot deel van de zomer in bloei kan worden waargenomen. De stengelbladeren staan veelal dicht op elkaar gepakt in een rozet waarvuit verschillende bloeistengels ontspringen.

De bladen zijn minder diep ingesneden (tot op de helft van het blad) dan die van de grote zandkool.

tek. Marianne Ketting

Het meest kenmerkende onderscheid echter is te vinden aan de voet van de hauw. Het steelvormig stukje van ongeveer twee millimeter lang van de grote zandkool ontbreekt bij de kleine.

Zowel de grote als de kleine zandkool worden gezien als cultuurvolgers die de kansen in het steeds sterker door de mens beïnvloede landschap hebben weten te benutten. Daarbij moet worden opgemerkt dat de grote zandkool veel algemener is dan de kleine. Het kan natuurlijk ook zo zijn dat de kleine in het verleden, net zoals dat in Zoetermeer is gebeurd, nogal eens over het hoofd is gezien.

De grote zandkool is wat Zoetermeer betreft gebonden aan op- of aangebracht zand, dus komt op de Zoetermeerse kleigrond niet algemeen voor. Het heeft echter tot 1994/'95 geduurd voordat Tilly Kester het eerste mini-exemplaar van de kleine zandkool tussen de verharding in de wijk de Leyens ontdekte. Vanaf dat moment zijn we beter gaan kijken en werd de ene na de andere nieuwe groeiplaats ontdekt.

Bijna altijd bezet de soort stenige, warme, zandige dus wat Zoetermeer betreft superstedelijke standplaatsen. Verwarrend blijft dat veel kleine zandkoolplanten in Zoetermeer bijzonder forse afmetingen aannemen, dus het blijft opletten!

Wat het insectenbezoek betreft kan nog opgemerkt worden dat de bijna lichtgevende kroonbladen, die nogal wat ultraviolet licht weerkaatsen bijen, hommels en dagvlinders aantrekken. Of het klein koolwitje deze soort echter in Zoetermeer gebruikt voor de ei-afzetting is mij niet bekend.

Oranje havikskruid (*Hieracium aurantiacum*) is een middelhoge, zacht behaarde plant waarbij de talrijke rood-oranje bloemhoofdjes aan de stengeltop bijeen staan. De geslachtsnaam *Hieracium* komt van het griekse *hiërax* dat havik betekent.

Volgens oude bronnen (Plinius) zouden de haviken zich van het melksap van de havikskruiden bedienen om zo scherper te kunnen zien.

Dit volksgeloof heeft er voor gezorgd dat havikskruiden ooit van harte werden aanbevolen bij allerlei oogziekten.

Volgens anderen zouden de havikskruiden op hoge ontoegankelijke plaatsen in de bergen groeien, "waar slechts de haviken ze zouden kunnen bereiken".

De soortnaam *aurantiacum* betekent gewoon oranje-geel.

Van oorsprong is oranje havikskruid een bergplant die voorkomt in het bergland van midden, noord en oost-Europa. In de lage delen van Europa, waaronder Nederland staat deze opvallende bergbewoner vooral bekend als een heel gemakkelijk verwilderende tuinplant. Ze kan dan vervolgens lang standhouden op allerlei uiteenlopende standplaatsen. In Zoetermeer is oranje havikskruid geen zeldzame verschijning. De twee grootste groeiplaatsen die ik ooit heb gezien waren de berm langs de sprinter tussen

tek. Marianne Ketting

de stations Buytenwegh en Voorweg en rond de "vingervijver" hoek Amerikaweg - Andriessenrode. In het eerste geval gaat het om een langgerekte, open, warme, steenachtige plek terwijl de tweede groeiplaats juist als grazig en vochtig bekend staat. Voor deze soort maakt het blijkbaar niet zo veel uit. Verder kom ik vaak hier en daar een enkel exemplaar tegen in verschillende Zoetermeerse wijken, meestal tussen de straatstenen. Tijdens de laatste inventarisatieronde in het Buytenpark van 26 mei j.l. troffen we ook één oranje havikskruidplant aan te midden van een begroeiing van hoogopschietende ruige soorten en zeer onlangs nog trof ik een grote groep planten aan in de middenberm van de Oostweg.

Wat haar gedrag betreft luidt de conclusie dan ook: het gaat om een zeer mobiele soort die op de meest uiteenlopende standplaatsen kan opduiken.

Als echte tuinplant heb ik oranje havikskruid daarentegen slechts zelden gezien.

Kompassla (*Lactuca serriola*) is een hoge, stevige één of tweejarige plant met talrijke citroengele bloemhoofdjes en een penwortel die meer dan één meter diep in de grond kan doordringen.

Het geslacht *Lactuca* ontleent haar naam aan het latijnse woord *lac* dat melk betekent. *Lactuca*soorten staan dan ook bekend om hun rijkelijk vloeiend melksap.

De soortnaam *serriola* wat "zaagje" betekent slaat op de veervormig gedeelde bladeren die karakteristiek zijn voor één van de beide vormen die de soort kan aannemen. De andere vorm van kompassla heeft daarentegen geheel ongedeelde bladeren.

Beide vormen kan je in elkaars directe nabijheid aantreffen. Het gaat dan bijna altijd om droge, voedsel- en kalkrijke groeiplaatsen.

De Nederlandse soortnaam kompassla geeft aan dat de bladeren vlak boven de voet een kwartslag gedraaid staan. Deze merkwaardige eigenschap wordt in verband gebracht met het uit de middagzon houden van de bladeren om te sterke verhitting te voorkomen. De middennerf van de bladeren is voorzien van een rij ruim twee millimeter lange, karakteristieke stekels.

Kompassla, ook wel wilde sla genoemd, wordt gezien als wilde voorouder van de sla (*Lactuca sativa*) die we zo goed kennen in kropvorm.

tek. Marianne Ketting

Ogenscheinlijk lijken de beide soorten totaal niet op elkaar, maar wie ooit zelf sla heeft gekweekt en wel eens heeft laten "doorschieten", in bloei komen dus, valt de treffende gelijkenis direct op.

Kompassla heeft zich sinds de jaren zestig explosief uitgebreid en komt nu algemeen voor in grote delen van ons land waaronder heel Zuid-holland.

De soort, oorspronkelijk afkomstig uit Oost-Europa en West-Azië gedraagt zich tegenwoordig als cultuurvolger. Dit geldt zeker ook voor Zoetermeer waar kompassla sterk heeft weten te profiteren van de enorme verstedelijking in de laatste dertig jaar. In de jaren tachtig was deze fors uit de kluiten gewassen nieuwkomer, vooral in allerlei geschoffelde

plantvakken een sterk concurrerend "onkruid" geworden.

Of kompassla z'n positie heeft kunnen versterken door resistentie te ontwikkelen tegen de toen nog in zwang zijnde chemische bestrijdingsmiddelen weet ik niet.

Wel is mij opgevallen dat kompassla de laatste jaren minder sterk op de voorgrond treedt dan vroeger, hoewel zij ook nu nog wel in elke Km2 Zoetermeer te vinden zal zijn.

Muskuskaasjeskruid (*Malva moschata*) is een middelhoge, meerjarige plant met relatief grote roze bloemen en bladen die in fijne slippen verdeeld zijn.

De geslachtsnaam *Malva* is afgeleid van het griekse *malache*, dat afstamt van *malassoo* dat week maken betekent. Dit week maken wordt in verband gebracht met het vele plantenslijm dat soorten van dit geslacht bezitten waaraan verzachtende eigenschappen werden toegeschreven. *Malva*-soorten stonden dan ook in hoog aanzien om de meest uiteenlopende ziekten en kwalen te genezen. De soortnaam *moschata* verwijst naar de zwakke muskusgeur die de bloemen verspreiden.

De naam kaasjeskruid attendeert op de vorm van de vrucht die aan een ronde, platte kaas doet denken. In Zuid-limburg werden in de vruchten echter platte broden herkend wat de locale naam "broodjeskruid" verklaart.

tek. Marianne Ketting

Muskuskaasjeskruid wordt in Nederland beschouwd als een veelvuldig verwilderende soort die oorspronkelijk uit zuidelijker streken afkomstig is. Net als veel andere vertegenwoordigers van de kaasjeskruidfamilie (planten met veel sierweaarde als stokroos, *lavatera* e.d.) gaat men er van uit dat ook muskuskaasjeskruid vroeger door mensen werd gekweekt. Ook de haar toegeschreven geneeskundige eigenschappen wijzen in die richting. Ook van muskuskaasjeskruid wordt waargenomen dat het haar, zoals dat met zoveel cultuurvolgers het geval is, sinds de jaren vijftig voor de wind gaat. Ze houdt van zonnige, stikstofrijke, niet te natte groeiplaatsen.

In Zoetermeer is deze fraaie wilde plant in de jaren zeventig en tachtig gekweekt voor de zaadwinning. De zaden werden dan vervolgens uitgezaaid in het openbaar gebied, in parken in en langs bosranden en ook wel in extensief beheerde grazige begroeiingstypen. Opvallend aan deze meestal succesvol verlopen introducties was het grote percentage witbloemige planten, een verschijnsel dat wel vaker optreedt bij het "doorkweken" van wilde plantensoorten. Een ander probleem van het kweken van muskuskaasjeskruid was dat er ook stevast één of twee vijdelig kaasjeskruidplanten spontaan(?) op het plantbed verschenen.

Ook deze soort kom ik tijdens mijn inventarisatiewerk wel eens een enkele keer tegen. Hét verschilmerk tussen de twee overigens sprekend op elkaar lijkende soorten is de grootte van het bijkelkblaadje onder de bloem. Dit is lijn-lancetvormig bij muskuskaasjeskruid en breder (elliptisch) bij het vijdelig kaasjeskruid. Om het nog ingewikkelder te maken is er ook nog een kaasjeskruid als tuinplant in omloop die sterke overeenkomsten vertoont met het vijdelig kaasjeskruid en ook spontaan verwildert! Muskuskaasjeskruid staat bekend als drachtplant voor hommels, solitaire en honingbijen.

Hanenpoot (*Echinochloa crus-galli*) is een hoog opschietend, in pollen groeiend, éénjarig grof gras met een pluimvormige bloeiwijze die doet denken aan de poot van een haan (*crus-galli*).

De gierstachtige grassen waartoe deze hanenpoot behoort, horen van nature in warmere streken thuis en zijn daar evolutionistisch gezien zeer succesvol.

Qua soortenaantal maken ze daar meer dan de helft van de grassenflora uit.

Hier is een zestal soorten als cultuurvolger ingeburgerd.

De hanenpoot heeft haar oorsprong in Eurazië en komt al sinds het begin van de landbouw tot in onze streken voor. Zij neemt de derde plaats in op de ranglijst van de meest gevreesde onkruiden ter wereld. Als groeiplaats prefereert zij een zandige, vochthoudende, stikstofrijke bodem. Hanenpoot groeit veel in aardappel- en bietenakkers, maar het meest spectaculair is haar optreden in maïsakkers.

Op de zware kleigrond rond Zoetermeer zul je haar maar zelden tegenkomen.

Haar succesvol optreden in maïsakkers heeft zij te danken aan het feit dat zij ongeveer gelijk met maïs kiemt, halverwege de maand mei. Enkele dagen verschil in kiemingstijdstip kan de concurrentieverhouding in positieve zin beïnvloeden ten gunste van hanenpoot. In het laatste geval zal de boer moeten ingrijpen middels de een of andere chemische bestrijding.

Vroeger was dat niet eenvoudig, tegenwoordig bestaan er middelen die de maïs sparen en de hanenpoot aanpakken.

In stedelijke gebieden kunnen we hanenpoten aantreffen in tuinen, in open wegbermen, op braakliggende terreinen en tussen de verharding. Op de zandgrond van Brabant is hanenpoot zelfs zo algemeen dat haar optreden daar vergelijkbaar is met dat van kruipertje in Zoetermeer. Een zeer algemeen voorkomend gras dus dat in de tweede helft van de zomer, letterlijk uit alle hoeken en gaten te voorschijn komt.

Dat hanenpoot ook hier en daar in Zoetermeer opduikt zou te maken kunnen hebben met het gebruik van zand voor ophoging onder klinkers en tegels. De zaden zouden hier terecht kunnen komen door mee te liften in de kluiten van bomen die in Zoetermeer geplant en meestal van Brabantse boomkwekerijen afkomstig zijn.

Een nauw verwante soort, pluimgierst (*Panicum miliaceum*) komen we tijdens onze inventarisatierondes ook regelmatig tegen. Het gaat in dat geval om planten die uit gemorst vogelzaad zijn opgeslagen, blijkbaar worden vogelkooien nog al eens in het openbaar gebied leeggekieperd.

*opgehaald uit de
interactieve Heukelsflora
op CD-ROM, maar
afkomstig van
Reichenbach, 1848*

10 DE VLINDERS VAN ZOETERMEER DEEL 2

naar aanleiding van de lezing op 19 januari 1999

Peter van Wely (Verantwoording illustraties onder het artikel)

atalanta

In de meeste jaren verschijnen de afgevlagen migranten vanaf begin mei. In de eerste helft van mei doen de migranten niet veel anders dan eitjes afzetten op de grote brandnetel. De nakomelingen van deze generatie vliegen in een zwakke eerste generatie van eind juni tot half juli. Het zijn deze vlinders die een heel talrijke tweede generatie voortbrengen. Deze generatie vliegt vanaf eind augustus tot begin oktober.

Je ziet ze meestal op de buddleja's en het koninginnekruid.

Deze tijden kunnen veranderen. Stel dat je een gunstige zuidcirculatie hebt in de tweede helft van april, zoals in 1983 en 1987, dan zie je de eerste atalanta's al twee weken eerder. In een gunstig geval schuiven de vliegtijden van de volgende generaties ook twee weken in hetzelfde jaar naar voren op. Na een koude periode gebeurt dat echter niet: de twee weken voorsprong worden dan door minder gunstige weersomstandigheden teniet gedaan.

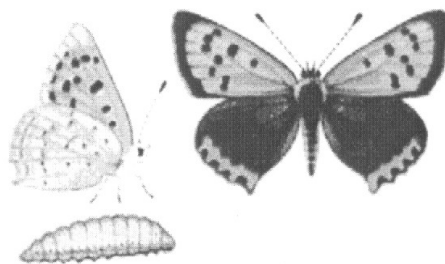
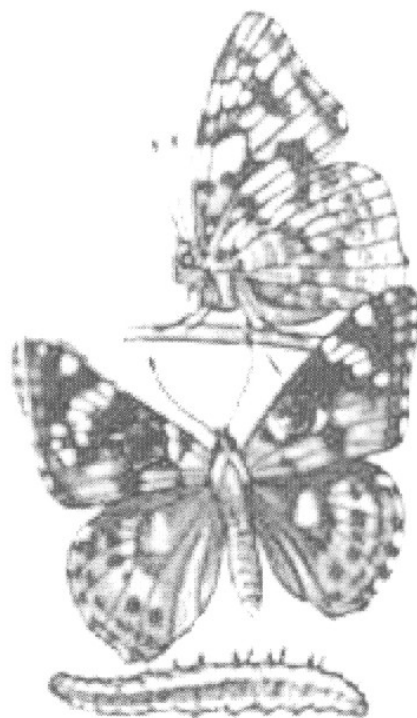
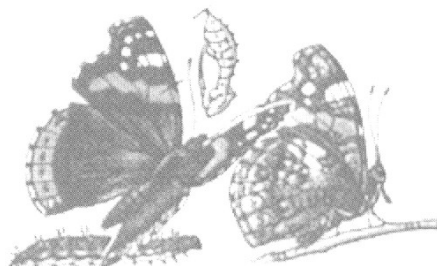
distelvlinder

Deze vlinder is bij aankomst in ons land nog meer dan de atalanta gevoelig voor weercirculatietypen. De distelvlinders moeten uit Afrika komen en als de mei-migrant ons land niet bereiken zijn ze in de zomer meestal zeer schaars, hoe mooi het weer ook is. Heel slechte jaren waren 1984, 1987, 1989, 1993, 1997 en 1998. Zeer goede jaren waren daarentegen 1988, 1992, 1995 en 1996. In 1988 volgde echter op een talrijke immigratie in mei een koude zomer, die het aantal nakomelingen erg gedrukt heeft. Ik heb de distelvlinder vooral eitjes zien leggen op akkerdistel en speerdistel. De eitjes worden apart afgezet en de rupsen leven dus solitair.

kleine vuurvlinder

Deze vlindersoort is in Zoetermeer nooit algemeen geweest. Dat komt deels omdat de generaties een andere top hebben dan de soorten, waarop het maaibeheer is afgestemd (bruin blauwtje, icarusblauwtje, argusvlinder en hooibeestje). De kleine vuurvlinder is bovendien talrijker op de zandgronden. Daar is de schapezuring zijn waardplant.

Hier nemen ze genoeg met andere zuringsoorten op de wat ruigere plaatsen. De soort kun je zien van eind april tot begin oktober in drie en vaak vier generaties.

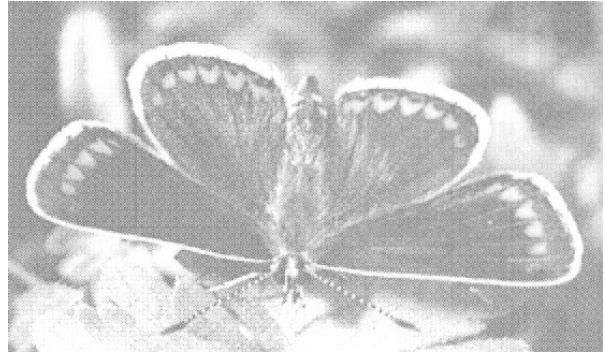

Daardoor is hij ook gevoeliger voor het maaibeheer. De meeste zag ik na 10 augustus in een kleine piek (de derde generatie) verschijnen, vlak voor het maaien.

bruin blauwtje

Deze kritische vlinder heeft met het zwartsprietdikkopje de ruiterspelen tegengehouden. Men vindt hem voornamelijk in het Westerpark en nauwelijks in de polders rondom Zoetermeer. Je ziet hem de laatste jaren door de sprinterlijn ook sporadisch aan de Luzernedijk en de Azië-weg.

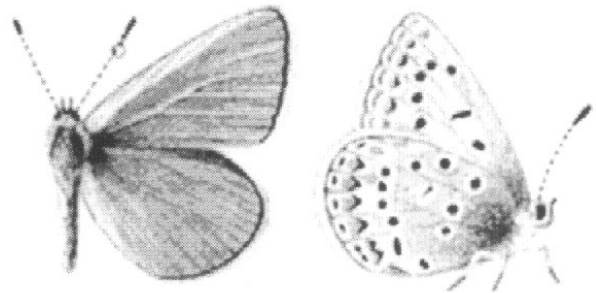
Hij heeft zich waarschijnlijk via de sprinterlijn vanuit de duinstreek in Zoetermeer gevestigd. Waardplanten zijn ooievaars- en reigersbekachtigen, maar ik heb ze alleen eitjes zien leggen op de slipbladige ooievaarsbek. De zachte ooievaarsbek en de reigersbek zijn veel algemener, maar daarop heb ik ze nooit gezien. Deze soort komt in twee generaties voor. De eerste generatie vliegt van eind april tot eind juni en de tweede van half juli tot eind augustus.

Het jaar 1991 waren veel vlinders door de koude voorzomer bijna drie weken achter op hun schema, maar het maaibeheer niet.. Op het hoogtepunt van de tweede generatie werd er toen al in het Westerpark gemaaid voordat zij eitjes konden leggen op hun waardplant. Daardoor was er in 1992 in het voorjaar geen bruin blauwtje meer te zien. Later in het jaar trok de stand weer bij. Het laatste jaar zijn in goed overleg met de gemeente de maaidata bijgesteld. Bij een zachte herfst vliegt er nog een derde generatie eind september - begin oktober.

icarusblauwtje

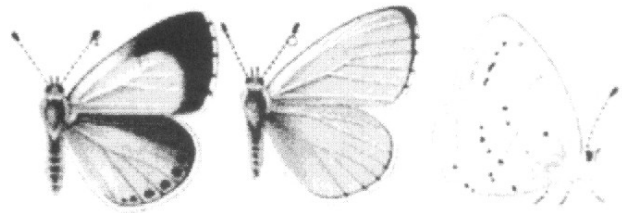
Het icarusblauwtje vind je overal in Zoetermeer en vooral op bloemrijke bermen en weiljes. De soort vliegt in twee generaties van begin mei tot half juni en van eind juli tot begin september. Ik heb van deze soort onderzocht op welke klaversoorten de eitejs gelegd worden. In de boeken lees je alleen dat de rups op rolklaver voorkomt of alleen op klaverachtigen.

In Zoetermeer is weinig rolklaver, zodat de vlinders van een andere klaversoort moesten komen. De meest gebruikte waardplant bleek de kleine klaver te zijn. Dat is verrassend, omdat dat een heel ijl en weinig dekkend plantje is. Ik heb daarop 16 wijfjes eitjes zien leggen. Daarbij zette ze telkens één eitje per plant af en als ze er eenmaal een op een kleine klaver had afgezet, dan bleef ze kleine klavers zoeken. Dat viel op, omdat de kleine klaver ter plaatse sporadisch voorkwam. Dat gold ook voor de andere planten. Luzerne werd door 4 wijfjes als waardplant uitgekozen, witte klaver door 3 en de hopklaver door 1 wijfje. Een wijfje dat dus eenmaal de luzerne had gekozen bleef daar ook bij.

boomblauwtje

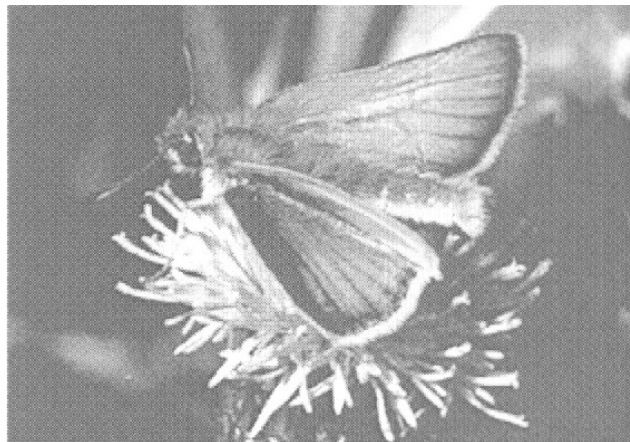
Dit blauwtje heette vroeger vuilboomblauwtje, maar omdat zij ook op andere heesters gevonden werd, werd ze omgedoopt tot boomblauwtje. Dat is echter een misleidende naam, want mij is gebleken dat in Zoetermeer de luzerne de meest gebruikte waardplant is, en dat staat niet in

de boeken! De rups is echter een alleseter, je vind hem bijvoorbeeld op de klimop (gezien in de bossen van de Achterhoek), hulst, de vuilboom en ook op struikheide (beide laatste gezien op de Veluwe). Deze soort heeft in elke streek een eigen voorkeur. Toen ik de boomblauwtjes eitjes zag leggen op de luzerne, bleken ze dat alleen op de groene bloemknoppen te doen die in de bladoksels verscholen zitten. Tegelijkertijd legden de icarusblauwtjes hun eitjes op de uitgelopen paarse bloemen. De luzernestruik werd dus onderin door de ene vlinder benut en bovenin door de andere. Het icarusblauwtje legt daarbij haar eitje niet op de bloem zelf, maar kromt haar lijfje zo, dat het eitje op de hoofdas van het bloemhoofdje wordt afgezet. Dat doet ze op de klavers net zo. Het boomblauwtje zet haar eitje bovenop de oppervlakte van de groene bloemknop af. Hieruit blijkt dus dat hun rupsen van de bloemkroon leven. Het boomblauwtje leeft vaak in drie generaties: van half april tot begin juni, van begin juli tot begin augustus en van half september tot begin oktober. De mensen met een tuin zien meestal het eerste blauwtje rondom 20 april. Dat is dan een boomblauwtje, want het icarusblauwtje vliegt dan nog niet en dat heeft ook een andere biotoop.

zwartsprietdikkopje

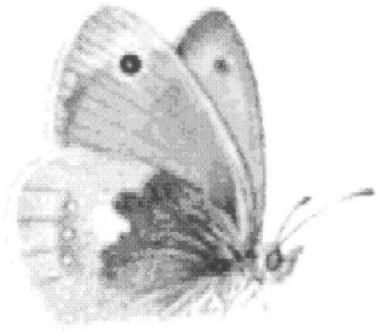
Het zwartsprietdikkopje vliegt van eind juni tot begin augustus. Het is te vinden in schrale gebieden en droge bermen zoals langs de sprinterlijn, de Luzernedijk en in gedeelten van het Westerpark. Waar nu de meubelboulevard langs de Europaweg staat was vroeger de grootste populatie van het zwartsprietdikkopje te vinden. Voordien zag ik ze in Zoetermeer jaarlijks, maar in heel kleine aantallen. Tegenwoordig zie ik ze ook ieder jaar, maar weer in kleine aantallen. De waardplant van de rups is in Zoetermeer vooral struisgras (agrostis).

hooibeestje

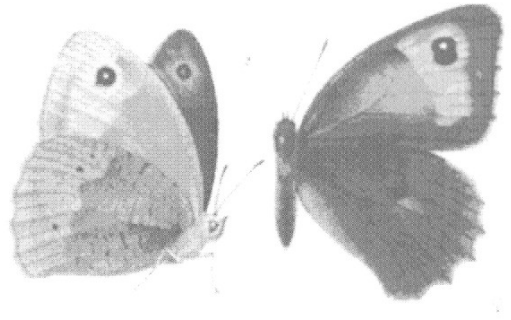
In de mooie zomer van 1983 telde ik op één dag wel 150 hooibeestjes in het Westerpark. Met andere woorden, de vlinder was toen nog een heel gewone soort. In de negentiger jaren is de soort schaars geworden. In het heel goede vlinderjaar 1996 zag ik op één dag 7 hooibeestjes. In het overigens slechte jaar 1998 vond ik maar 2 hooibeestjes in het Westerpark. Deze getallen slaan op dagen die vallen in de top van hun vliegtijd. De soort vliegt in twee generaties: van begin mei tot half juni en van half juli tot eind augustus.

In de goeie oude tijd zag ik het wijfje herhaaldelijk eitjes leggen op fioringras.

bruin zandoogje

Deze vlinder is heel talrijk, al heb ik de indruk dat hij de laatste jaren achteruit gaat. Ik zie hem in één langgerekte generatie van half juni tot half augustus. Ik heb de wijfjes vooral eitjes zien leggen op rood zwenkgras en slechts tweemaal op ruw beemdgras. Ruw beemdgras groeit in minder schrale, vochtiger gebieden dan rood zwenkgras. Dat verklaart meteen waarom je hem vaker ziet in het

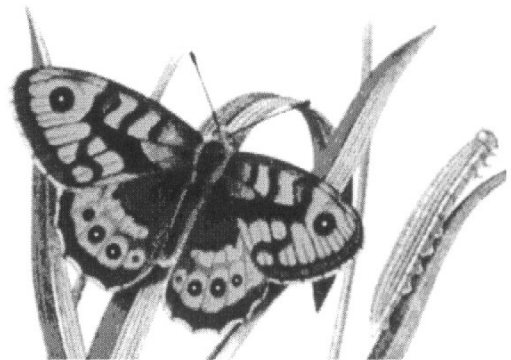

Westerpark, met relatief veel rood zwenkgras, dan aan de Noord-AA, want daar is deze grassoort nauwelijks aanwezig. Sinds de verruiging van de vlinderweitjes in het Westerpark vanaf 1995 zie je steeds meer kropaar en zachte witbol ten koste van het rood zwenkgras. Dit zou de eventuele teruggang kunnen verklaren.

argusvlinder

De argusvlinder is, anders dan het bruin zandoogje op vochtige, voedselrijke plaatsen te vinden. De soort vliegt van half mei tot half juni, van eind juli tot begin september en van eind september tot half oktober. Zij legt haar eijes vooral op grofbladige grassorten zoals de kropaar en engels raaigras. De mannetjes zijn te herkennen aan hun driftige zigzagvlucht. Ze zijn in tegenstelling tot de wijfjes heel moeilijk te fotograferen.

De soort is vooral talrijk langs de Luzernedijk, langs de wegbermen en relatief weinig in het Westerpark en aan de Noord-AA.

De afbeeldingen uit voorgaand artikel komen uit:

GEZIEN IN ZOETERMEER

11 VONDSTEN

Peter van Wely (auteur Taeke de Jong)

Op 3 mei 1999 determineerde Peter van Wely tijdens het broodsmeren in zijn keuken het gezang van de orpheusspotvogel door de openstaande deur van zijn balkon. Dit was in Nederland nog maar één keer eerder gedocumenteerd en hij kende het van een plas-pauze in de Ardennen. Daar was de een orpheusspotvogel bij komen zitten, voor Peter onmiskenbaar. Op het balkon zag hij hem nu, op het terrein achter de Smetanarode, waar Peter woont. De in Nederland bijna nooit geziene orpheusspotvogel in Zoetermeer! Peter belt de vogellijn, rapporteert en wordt teruggebeld door de Nederlandse vogelexpert bij uitstek, Rinse van der Vliet uit Pijnacker. 'De orpheusspotvogel?' klinkt het ongelovig, duidelijk in de verwachting van de zoveelste valse melding, want wie is Peter van Wely? Wij weten wel beter. Kort daarna verschijnt Rinse van der Vliet in hoogsteigen persoon met een collega, geluids- en foto-apparatuur op de Smetanarode. De experts lopen het terrein in. De orpheusspotvogel laat zich horen noch zien. Peter maant tot geduld. Na drie kwartier kondigt de collega aan te vertrekken, hij heeft nog andere dingen te doen.

Dan klinkt de orpheusspotvogel. Hij wordt op de gevoelige plaat vastgelegd, het gezang wordt opgenomen. De vogel is officieel geregistreerd. De heren vertrekken verbijsterd en kort daarop verschijnt het bericht op de vogellijn. Van heinde en verre stromen de vogelfreaks toe. Door de balcondeur hoort Peter 's-avonds het opgewonden gepraat van zeker 10 vogelliebbbers met fototoestellen en bandrecorders in de aanslag. Hij ziet hun auto's staan en de buurt loopt uit. Het uitlaten van honden wordt van eenzaam bedrijf tot sociaal gebeuren: 'De orpheusspotvogel!' klinkt het alom. De enige echte orpheusspotvogel trekt zich nergens wat van aan en vliegt fouragerend zijn rondjes. Hij zingt tot ongeveer halfnegen en onttrekt zich daarna aan oog en oor. Diep tevreden vertrekken de waarnemers. De volgende ochtend komen andere sensatiezoekers uit het land. Peter slaat het opgewonden bedrijf van de laatkomers van zijn balkon af gade. De orpheusspotvogel laat zich zien noch horen. Later op de dag hoort Peter tot zijn verbazing zijn gezang ineens opnieuw, maar luider dan ooit. De vogel is nergens te zien, maar

uit de hifi set van een openstaande auto op het terrein klinkt zijn lokroep.
Het is slechts de laatste vertwijfelde poging van een teleurgestelde verliefde vogelaar.
Er is alleen geen vogel meer om op deze avances in te gaan.

Johan Vos

- 8 april rand de Leyens Noord-Aa, "lange land" groene specht.
- 21 april in Meerzicht opvallend veel citroenvlinders zowel mnl als vwl expl.
- 25 april in het Prielenbos twee groene spechten, aalscholvers overvliegend en citroentje, kleine vos en dagpauwoog
- 27 april boven het Prielenbos cirkelend een vrouwtje bruine kiekendief en in het bos zingende zwartkoppen
- 26 mei in het Buytenpark tijdens het inventariseren een overvliegende lepelaar en drie argusvlinders
- 3 juni in de middenberm van de Oostweg twee jacobsvlinders op de rozetten van het jacobskruiskruid, een icarusblauwtje en een klein oranje-achtig zeer beweeglijk vlindertje (een hooibeestje?)
- 22 juni tijdens een excursie met groenbeheerders in het Westerpark zagen we opvallend veel bruine zandoogjes tussen de vegetatie vliegen.
- 26 juni tijdens onze planteninventarisatie in het Buytenpark zagen we plekgewijs veel jacobskruisplanten "bezaaid" met zebrarupsen (van de jacobsvlinder)

Marit

- 21 april. Gele kwikstaart op een puindammetje in het Buytenpark.
- Juni. Vaste gast op de volkstuin: groene specht, pulkt in het houtsnipperpad en de afschilferende boomstammetjes die daarlangs liggen. Hij giechelt!
- Niet gezien in Zoetermeer: lieveheersbeestjes. Geen een, dit hele voorjaar niet.
- Gehoord, op een verjaarsfeestje, dame die trots vertelde: "Ik heb elke avond een egeltje in mijn tuin". Reactie buurvrouw: "Vast je eigen schuld. Heb je zeker rotzooi laten liggen".

BUITEN DE AFDELING

12 FLORONWEEKEND 11 T/M 13 JUNI IN HEI- EN BOEICOP

Tilly Kester

Floron organiseert elk jaar een aantal inventarisatieweekends, verspreid over het hele land. Meestal worden ze georganiseerd door de districtcoördinatoren van het betreffende gebied, die van Hei- en Boeicop werd door Adrie v Heerden georganiseerd. De deelnemers komen uit het hele land. Het zijn mensen die dagelijks veldwerk doen voor diverse instanties/organisaties zoals provincies en natuurorganisaties en vrijwilligers die voor Floron inventariseren. Dit jaar heb ik deelgenomen aan een weekend niet zo ver van huis, nl in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. We maakten gebruik van het veldstudiecentrum in Hei- en Boeicop.

Toen we vrijdagavond aankwamen, was er al een groep op excursie. Zij hebben een gebiedje van het Zuid-hollands landschap bezocht en kwamen met een aantal planten terug, o.a. met een voor mij nieuwe plant, de blaaszegge.

Die avond waren 2 mensen, één was expert op het gebied van kleine zoogdieren, bezig met het uitpluizen van uilenballen van een kerkuil die ze op het terrein gevonden hadden. Ze haalden een kleine hoeveelheid muizenschedeltjes te voorschijn. Later die avond, omstreeks 22.00 uur, hoorden we buiten een groot koor van rugstreeppadden. In dit gebied is een aantal agrarische bedrijven actief op het gebied van natuurbeheer. Deze voorbeeldbedrijven zijn aangesloten bij de agrarische natuurvereniging Den Haneker.

Zaterdag hebben we in groepjes van 3 deze agrarische bedrijven bezocht. Met mijn groepje zijn we naar de Donk gereden naar een melkveehouderij, waarvan de boerderij ook echt op een donk (=rivierduin) lag. Deze boerderij grenst aan het Achterwaterschap, een brede boezemwetering die uiteindelijk bij de Kinderdijk in de de zijarm van de Lek uitkomt.

We hebben eerst de berm van deze wetering, ca 1 km, geïnventariseerd. We vonden ca 125 soorten. Niet alledaagse soorten die we gezien hebben, zijn egelboterbloem, moeraswalstro, glad walstro, biezeknoppen, pijptorkruid, watertorkruid, poelruit, waternavel, blauw glidkruid, holpijp, veel valeriaan en tot slot waar een goede florist naar op zoek was, het hongerbloempje. Het was welliswaar helemaal uitgebloeid, maar het is toch gevonden. Dit soort moest ook op een apart formulier ingetekend worden. Daarna hebben we een kant van een sloot op het terrein van de boer geïnventariseerd (ca 800 m). Ook daar vonden we een aantal leuke soorten, zoals de rosse vossestaart, een kleine vossestaart met knaloranje meeldraden. Verder beekpunge, kleine egelskop, tenger fonteinkruid, moerasmuur, moerasrolklaver, watergras en smalle waterweegbree. Voor de sloot zijn aparte formulieren gemaakt met daarop de aandachtsoorten die voor de boer belangrijk zijn. De boerin was zeer in planten geïnteresseerd en heeft een stuk met ons meegelopen. We hebben nog een kleine houtwal bekeken waar we o.a. de hop en de dauwnetel vonden. Daarna hebben we op het erf van de boerderij naast klein kaasjeskruid ook muurganzevoet gevonden. Nadat we gastvrij ontvangen zijn door de boer en de boerin hebben we in het laatste half uurtje (voor het avondeten) ook een kijkje genomen in weilanden van Staatsbosbeheer. Deze lagen net als de weilanden van de boer in ons Km-hok. Na het diner is een groot deel van de groep op de fiets gestapt en naar de winterdijk van de Lek bij Achthoven gereden. Het was een prachtige avond. Daar hebben we "echte" rivierplanten gezien als sikkeldklaver, zacht vetkruid, kruisdistel, ruig viooltje, bevertjes, goudhaver en kamgras.

Zondag zijn we ook in kleine groepjes uit elkaar gegaan en hebben diverse natuurterreintjes bekeken. We zaten in een gebied van het Zuidhollands landschap met schraalgraslanden en stukjes bos, vlak naast een wiel, waai genoemd. Het lag onderaan de diefdijk. Om serieus naar planten te kunnen kijken, hebben we gewoon alles aangestreept wat we vonden. In het eerste weiland vonden we o.a. twee grote plekken met moeraskartelblad, nog volop in bloei. In een ander weilandje vonden we blaaszegge, zwarte zegge, pluimzegge en hoge cyperzegge. In een bosje vonden we elzezegge en reuzenzwenkgras. Ook zou in dit gebied rijstgras staan die we helaas niet gevonden hebben.

Al met al is het heel leuk en gezellig en vooral leerzaam om een weekend met zo'n groep op stap te gaan. En met hulp van zeer ervaren floristen, met hun grote kennis aan details, kun je je eigen plantenkennis uitbreiden. En in een ander gebied kom je toch ook altijd nieuwe planten tegen.

Dus raadt ik iedereen aan om het gewoon een keer te doen, minstens 1x per jaar!

13 L.M.F-A (LANDELIJK MEETNET FLORA- AANDACHTSOORTEN)

Johan Vos

FLORON heeft een meetnet ontwikkeld om zeldzame plantensoorten in heel Nederland in de tijd te kunnen volgen. Aan de hand van het voorkomen van deze soorten zijn er vaste meetpunten geselecteerd die met een voorgeschreven frequentie moeten worden bezocht. Soms komt het voor dat de uit FLORBASE geselecteerde meetpunten niet (meer) geschikt zijn voor het meetnet. Dit geldt b.v. voor hokken die slecht toegankelijk zijn (in het goede seizoen) of die sterk van karakter veranderd zijn door verstedelijking. In dat geval kunnen deze meetpunten (KM-hokken) worden ingewisseld voor andere. Eigen inbreng uit "het veld" wordt op prijs gesteld.

Wat Zoetermeer betreft hebben we 6 Km-hokken "toegewezen" gekregen op basis van soorten als: hondskruid, vleeskleurige, brede orchis en rietorchis, aardaker, stinkende ballote, hartgespan, bosvergeet-mij-

nietje, wilde marjolein, paarse morgenster, tongvaren, steenbreekvaren, vijfdelig kaasjeskruid, mottenkruid, ruige anjer, veenpluis, donkersporig bosviooltje, gevlekt longkruid, grote keverorchis, prachtklokje, donkere ooievaarsbek, daslook, rood peperboompje, welriekende agrimonie, bolderik en selderij.

Genoemde soorten zijn grofweg in drie categorieën te verdelen:

1. spontaan (voor zover wij weten) optredende zeldzame soorten hondskruid, vleeskleurige, brede en rietorchis, aardaker, tongvaren, steenbreekvaren, mottenkruid, grote keverorchis.
2. in het verleden "expres" in omloop gebrachte zeldzaamheden: stinkende ballote, hartgespan, paarse morgenster, ruige anjer, welriekende agrimonie, bolderik, vijfdelig kaasjeskruid, veenpluis, donkersporig bosviooltje, donkere ooievaarsbek, daslook.

3. ontsnapte tuinplanten of soorten die gemakkelijk opslaan uit gemorst zaad: bosvergeet-mij-nietje, wilde marjolein, prachtklokje, rood peperboompje, gevlekt longkruid en selderij.

Uit de toegestuurde informatie heb ik niet kunnen opmaken welke criteria ten grondslag liggen aan deze selectie. Temeer daar er ook aandachtsoorten bewust zijn weggelaten. Op mijn vraag waarom een soort als harige ratelaar ontbreekt kreeg ik het antwoord dat deze z'n aanwezigheid in Zoetermeer te danken heeft aan antropogene invloeden! En toen begreep ik het helemaal niet meer. Ik houd jullie op de hoogte wat de Zoetermeerse meetpunten betreft.

14 TENTOONSTELLING IN KASTEEL GROENEVELD, BAARN

Zoeterwoude in "De Plek" (Km2 30.47.45, x=456/457, y=94/95)

In samenwerking met de VPRO organiseert kasteel Groeneveld tentoonstellingen over "De Plek". "De Plek" is een wekelijks radioprogramma op dinsdagochtend op radio 5, waarin door middel van interviews en verslagen één vierkante kilometer van Nederland wordt belicht. Kasteel Groeneveld haakt daarop in door naar aanleiding van dit radioprogramma een tentoonstelling te maken over die plek. In de Orangerie van kasteel Groeneveld is vanaf 14 juni tot 6 september 1999 één vierkante kilometer Zoeterwoude te zien.

Zoeterwoude ligt in één van de dichtstbevolkte regio's van Nederland. Als een halve maan liggen de steden Rotterdam, Den Haag en Leiden rondom dit Zuid-hollandse plaatsje. Een gebied dat al zo'n 2 miljoen mensen herbergt, een vijfde van de Nederlandse beroepsbevolking.

En het aantal inwoners blijft groeien door de bouw van een aantal VINEX-locaties (100.000 extra inwoners in de nabije toekomst). Nergens in Nederland wordt er op zo'n grote schaal gebouwd als in dit deel van Zuid-holland. Om nu te voorkomen dat het gebied in westelijk Zuid-holland verwordt tot een dorre betonnen vlakte, hebben Rijk en de provincie een plan ontwikkeld dat dit gebied open moet houden. Het plan heet de Groenblauwe slinger en heeft tot doel "het evenwicht tussen stad en land te bewaren en waar nodig te herstellen". In de tentoonstelling wordt de betekenis en de doelstelling van dit plan uitgelegd. Zoeterwoude is een boerendorp waar de stedeling in zijn vrije tijd goed kan vertoeven op diverse boerderijen. Je kunt kloeten met een boot, geiten melken, trektochten maken door het boerenland, polstokspringen over boerenslootjes en helpen bij het verwijderen van brandnetels in het weiland tijdens een excursie etc. Daarnaast zijn veel agrariërs actief op het gebied van natuur- en landschapsbeheer.

De band tussen stad en platteland wordt door al dit soort activiteiten versterkt. Zo zijn er de laatste jaren steeds meer vrijwilligers die de boer assisteren bij het beschermen van weidevogels. In de tentoonstelling wordt aandacht besteed aan het belang van het platteland als recreatiegebied voor de stedeling. Ook zijn er prachtige weidevogels te zien en te horen. De veenweidekaas die in dit gebied wordt geproduceerd kan ook geproefd worden.

De tentoonstelling is gratis te bezichtigen in de orangerie van kasteel Groeneveld, het nationaal centrum voor bos, natuur en landschap in Baarn.

Telefoonnummer: 035- 5420446.

Het kasteel is geopend op dinsdag t/m vrijdag van 10.00 uur tot 17.00 uur en op zaterdag en zondag van 12.00 uur tot 17.00 uur. Maandag gesloten.

Museumjaarkaarthouders gratis.

15 NATUURVRIENDELIJK TUINIEREN IN HET STADSHART OP 17 APRIL J.L.

Johan Vos

Op het promenadeplein in het stadshart werd door de gemeente in samenwerking met "Groei en bloei" (koninklijke maatschappij voor tuinbouw en plantkunde) de jaarlijkse manifestatie "de natuurvriendelijke tuin" georganiseerd.

De KNNV-afd. Zoetermeer was op deze zonnige zaterdag aanwezig met de actie "vlinderstruik, maak ook van uw tuin een kroeg voor vlinders!"

Voor het belachelijk lage bedrag van f 5.- werden er 42 vlinderstruiken, inclusief zoekkaart en een informatieve lezing over de vlinders in uw tuin op 26 mei "verkocht". Het was de hele dag gezellig druk en ik heb de indruk dat we op deze nieuwe plek ook een nieuw publiek hebben weten aan te spreken.

16 HEUVELS IN DE POLDER,
VIDEOPRESENTATIE IN "SNOWWORLD" op 24 april j.l.
Johan Vos

Eindelijk was het dan zo ver. De Buytenparkvideo waar jaren aan gewerkt is door twee leden van de Zoetermeerse film en videoclub i.s.m. leden van diverse natuurverenigingen ging na een aantal toespraken dan eindelijk in première.

De video kwam op mij over als een uiterst informatief product waar voor leken ingewikkelde begrippen als natuurontwikkeling, ecologische processen, kringlopen en successie helder worden uiteengezet. Deze heldere boodschap maakte het feit dat de beelden op mij hier en daar wat grofkorrelig overkwamen ruimschoots goed. Overigens heb ik mij laten vertellen dat vertoning op een standaard monitor dit bezwaar ondervangt. Uiteraard heeft ook onze KNNV-afdeling haar steentje bijgedragen aan de totstandkoming van deze video. Zo schreef onze eigen Marit de tekst, heeft Annet de Jong het project vanuit de gemeente gecoördineerd en hebben zowel planten- als vlinderwerkgroepleden de filmers inhoudelijk ondersteund.

Na de vertoning bestond de gelegenheid om samen met een gids een wandeling door het park te maken. Ik had het geluk om samen met Peter van Wely een groep belangstellenden rond te mogen leiden. Helaas werkte het weer niet heel erg mee, het was somber en niet bepaald warm, desalniettemin toch voorjaar in de natuur. Afgezien van algemene zaken zoals ontstaansgeschiedenis van het Buytenpark, de functie van takkenrillen, grazers en steenbrokken die altijd aan bod komen, leerde Peter ons tijdens de wandeling het verschil in zang te herkennen tussen de fitis en de zwartkop. In deze tijd van het jaar zingen de struwelen je te als het ware toe.

Tegelijkertijd werd hoog in de lucht de eerste gierzwaluw waargenomen terwijl er twee boerenzwaluwen laag overvlogen. Ook de visdiefjes waren terug, we konden er twee gedurende langere tijd volgen in hun pogingen om vissen op te duiken uit de ringsloot. Vlinders lieten zich op deze sombere morgen niet zien, wel waren de steenhommelkoninginnen druk bezig met werkzaamheden die samenhangen met het stichten van een nieuwe staat.

Voor de wilde flora was het nog wat vroeg hoewel ik bij de ingang van "snowworld" toch nog zo'n twintig bitter barbarakruidplanten uitbundig zag staan bloeien!

Na afloop van de wandeling dronken we nog een kop koffie en ging ieder zijns weegs.

De video is vanaf heden o.a. ook te koop bij de "Soete aarde".

17 GRAAG GRAS

(deze column verscheen eerder in het Zoetermeerse streekblad)

Marit

Er wordt wat afgemetamorfoost in Neerlands tuinen. De knutselsterren van de tv doen voor hoe het moet: met allemaal spullen van de tv-tuinknutselsponsor.

Eerst rooien en weggooien wat er al jaren groeide, dan winkelen in de tuinsuper.

Omdat je in een krap uur zendtijd niet wacht op het uitgroeien van een heg of het opkomen van zaaigoed, wordt de voorbeeldtuin gevuld met snel-klaar-decoratiemateriaal, instant-planten, prefab timmerwerk en vooral veel bestrating.

Veel leven zit er dan niet in zo'n tuin. Je hoort er dus geen vogelzang, hooguit de echo van rinkelende kassa's. Helaas dreigt zo het misverstand de wereld in te sluipen dat het sjiek is om je tuin te verstenen. Dat je met je grasveldje de trend gemist hebt. En dat is jammer.

Want al die steenvlakken zijn een gemiste kans voor de natuur. De aarde kan er niet ademen, geen vocht opnemen. De merel kan geen wormen zoeken, de egel heeft niets te scharrelen, er bloeit niets, er zoemen geen bijen. Gras is niet alleen veel

natuurvriendelijker dan steen, het is ook aardiger voor mensen. Op een hete zomerdag zit je lekkerder met je blote tenen tussen grassprietten en klavertjes dan op blakerend beton.

En peuters oefenen de eerste stapjes prettiger op mollig verend grastapijt dan op genadeloze steen, waar de eerste valpartij hun meteen ook de eerste melktandjes kost.

Als excuus voor de tegeltuin hoor je vaak, dat het zoveel minder werk is. Maar reken 's mee. Bestrating moet je het hele jaar door vegen, als de bladeren vallen bijna dagelijks. Je moet, moeizaam op de hurken, onkruid uit de voegen pulken. Vogelpoep en

moddervoeten wegpoetsen. Heb je klinkers of keien met een natuurlijke tint en structuur, dan worden ze mooier naarmate ze verweren; maar zit je opgescheept met tegels die te wit, te bont, te glimmend of te badkamerachtig zijn, moet je ook nog groene aanslag

wegschrobben. Moeizaam werk waarbij al te gauw chemische oorlogvoering wordt ingezet. Nee, dan liever gras! Als je niet kiest voor een saai onnatuurlijk biljartlaken-gazon,

maar voor een vrolijk grasveld met bloemen, heb je er alleen maar plezier van. Dat maai je fluitend, alleen in het groeiseizoen, om de twee weken. Plichtplegingen als bemesten en

verticuteren kun je vergeten, daar zorgen bodemdiertjes voor. Zij zetten modderklodders, picknickkruiden en vogelpoep, kort maaisel en bloemblaadjes om in plantenvoeding,

houden en passant de bodem luchtig en het grasveld schoon. Als je niet sproeit en bemest groeit het gras minder snel. Voordeel: je hoeft minder te maaien en ook andere bloeiende

kruiden krijgen hun kans. Onkruidbestrijding is onzin, alle wilde bloemen zijn welkom en mos is ook mooi. Paardebloemen, boterbloemen en klavers melden zich vanzelf;

madeliefjes moet je soms even op weg helpen door ze aan te planten. Maar er zijn meer planten die, ondanks maaien en platlopen blijven bloeien. Hondsdraf (blauwbloeiend)

bijvoorbeeld, brunel (blauw),

duizendblad (wit) en zilverschoon (geel). De mooiste is de ragfijne draadereprijs, die in het voorjaar de gazons van Zoetermeers parken in een sprookjesachtig blauwe gloed zet. Strooi je daarvan wat stengeltjes op je eigen grasveld, dan verovert ze in rap tempo de bodem.

Met zo'n bloemenwei naast de deur kan je onbekommerd je eigen, buur- of kleinkinders de tuin in sturen om een boeketje te plukken. Daar kunnen dochttertjes, als onmisbaar onderdeel van de opvoeding, madelievenkransen leren vlechten als kroontje op hun haar. Kom daar eens om bij een tegeltuin. Want zomer of lente, beton bloeit niet. Nóóit.

DATA

18 KALENDER

schrijf in Uw agenda

Dag	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kos- ten	Organisatie
juli 1999					
ma/wo/vr/ zat	10.00- 14.00	Demonstraties kaas of boter maken	stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve
wo/zat/zon	14.00- 16.00	Ezel- en ponyrijden	stadsboerderij De Balijhoeve		3620832
zaterdag	15.00- 17.00	Openingsevenemen t Plan Wielewaal in het Noord-Aa	Partysalon restaurant Aa-zicht		Platform Groen
5 juli t/m 13 aug	10.30- 16.00	Dagje stadsboerderij op Het Buitenbeest aanmelden!	stadsboerderij Het Buitenbeest	f 10,-	Het Buitenbeest 3520624 aanmelden!
zondag 18	14.00- 16.00	IVN-excursie met thema "Water in de wijk" in het kader van Stadsnatuurplan	hoek Berglaan/ Bisscopsb/ Westergo		IVN 3512378
zondag 25	13.00- 14.00	Rondleiding in de natuurtuin door natuurtuingidsen	Het Westpunt in het Westerpark		Natuurtuingroep 3416896/3211593

augustus 1999

ma/wo/vr/zat	10.00- 14.00	Demonstraties kaas of boter maken	stadsboerderij De Balijhoeve	De Balijhoeve
wo/zat/zon	14.00- 16.00	Ezel- en ponyrijden	De Balijhoeve	3620832
zaterdag 14	10.00	Libellenexcursie in de natuurtuin	het Westpunt	IVN/KNNV 3314480/5931749
zaterdag 21	9.00- 17.00	Vlinderexcursie op de Hoge Veluwe Ivm vervoer aanmelden bij Els Prins	De Soete Aarde	KNNV 5931749
zaterdag 21	10.00	Floronexcursie in een km-hok in het Dorp olv J Mourik	Station Zoetermeer- Oost aan noordzijde	KNNV 3412605
zondag 22	13.00- 14.00	Rondleiding in de natuurtuin door natuurtuingidsen	Het Westpunt in het Westerpark	Natuurtuingroep 3416896/3211593
zondag 22	13.30- 16.30	Oogstfeest op de wijk tuin Voorweg	Wijk tuin Voorweg	NME 3212058/3469534
Zondag 22 bij slecht weer 1 wk later	14.00	Insectenexcursie in de wijk Meerzicht in het kader van Stadsnatuurplan	Wijkcentrum Meerzicht	De Soete Aarde 3469012
woensdag 25	14.00- 16.00	Knutselen op Het Buitenbeest Schaapjes van wol maken	stadsboerderij Het Buitenbeest	Het Buitenbeest 3520624
woensdag 25	18.30- 20.00	Open avond op de wijk tuinen BW, DW, NH, ZW, RV en boerderijtuin	diverse wijktuinen	NME 3469034
donderdag 26	18.30- 20.00	Open avond op de schooltuin Triangel	Triangel	NME 3469034

september 1999

ma/wo/vr/zat	10.00- 14.00	Demonstraties kaas of boter maken	stadsboerderij De Balijhoeve	
wo/zat/zon	14.00- 16.00	Ezel- en ponyrijden	stadsboerderij De Balijhoeve	3620832
woensdag 1	19.00	Km-hokken in het Buytenpark inventariseren	De kraal in het Buytenpark	KNNV Planten- werkgroep 3412605
zaterdag 4	9.30	Wandelen van station Den Haag Cs naar Meyendal. Hele dag, eten en drinken meenemen	station Den Haag CS strippenkaart meenemen	KNNV-Den Haag 070-3280386
zaterdag 11		Open monumentendag 'Monumentaal groen'. Wandelen en fietsen	zie div kranten	
woensdag 15	19.00	Km-hokken in het Buytenpark inventariseren	De kraal in het Buytenpark	KNNV Planten- werkgroep 3412605
zondag 19	12.00- 17.00	Diverse activiteiten op diverse plaatsen in in het kader van de Zoetermeer autovrije Zondag		Milieudefensie 3210208 en andere organisaties
zondag 19	12.00- 17.00	Oudhollandse spelletjes op Het Buitenbeest	stadsboerderij Het Buitenbeest	Het Buitenbeest 3520624
zaterdag 25	8.30- 17.00	Algemene KNNV- excursie Amsterdamse waterleidingduinen	De Soete Aarde	KNNV 079-4931749 aanmelden ivm vervoer
zondag 26	13.00- 14.00	Rondleiding in de natuurtuin door natuurtuingidsen	Het Westpunt in het Westerpark	Natuurtuingroep 3416896/3211593
zondag 26	13.30- 16.30	Sluitingsfeest op de wijktuin Voorweg	Wijktuin Voorweg	NME 3212058/3469534

Coördinatie door De Soete Aarde, centrum voor natuur en milieu. Deze agenda komt 4x per jaar uit.

Opgave van excursies etc voor de maanden oktober, november en december voor 11 sept 1999.

19 REGISTER

aalscholver	22	egel	22	hondskruid	24
aardaker	24	egelboterbloem	23	hongerbloempje	23
aardappelakkers	16	eikvaren	6	honingbij	15
agrostis	19	elzezegge	24	hooibeestje	17,20,22
akkerdistel	17	engels raaigras	11,20	hop	23
anjers	4	fijne kervel	6,7	hopklaver	18
argusvlinder	17,20,22	fioringras	11,20	hulst	19
atalanta	17	fluitenkruid	6	icarusblauwtje	17,18,19,22
bastaardlisdodden	11	gazon	28,29	ijle dravik	11
beekpunge	23	geknikte vossestaart	11,12	italiaanse aronskelk	6
beemdlangbloem	11	gele helmbloem	10	jacobskruiskruid	22
bergcentaurie	10	gele kwikstaart	22	jacobsvlinder	22
bevertjes	23	gele plomp	12	japanse duizendknoop	9
bietenakkers	16	gesteelde lakzwam	8	kaasjeskruidfamilie	15
biezenknoppen	23	gestreepte witbol	11	kamgras	23
bijen	13	gevekt longkruid	24,25	kerkuil	22
bijenorchis	7	gevekte aronskelk	9	kievietsbloem (wilde)	6
bitter barbarakruid	6,28	gewone ereprijs	10	klaversoorten	28
blaaszegge	22,24	gewone vogelmelk	6	klein kaasjeskruid	23
boerenzwaluw	28	gierzwaluw	28	klein koolwitje	13
bolderik	24	glad walstro	23	kleine egelskop	23
bolletjesraket	7	gladde witbol	6,11	kleine klaver	18
boomblauwtje	19	glanshaver	11	kleine lisdodde	11
bosanemoon	9	goudhaver	23	kleine vos	22
bosvergeet-mij-nietje	24,25	gras	28	kleine vossestaart	23
boterbloem	10,28	greppelrus	11	kleine vuurvlinder	17
brede en rietorchis	6	groene bermzegge	6	kleine zandkool	12,13
broodjeskruid	15	groene specht	22	klimop	19
bruin blauwtje	17,18	grote brandnetel	17	klimop-ereprijs	10
bruin zandoogje	22	grote ereprijs	10	kompassla	12,14,15
bruine kiekendief	22	grote keverorchis	6,24	koninginnenkruid	17
brunel	28	grote lisdodde	11	kropaar	11,20
buddleja	17	grote vossestaart	11	kruipertje	16
citroenvlinders	22	grote zandkool	12,13	kruisdistel	23
dagpauwoog	22	gulden boterbloem	9	kweekgras	11
dagvlinder	13	hanenpoot	12,16	lactuca sativa	14
daslook	6,24	harig wilgeroosje	10	lactuca serriola	14
dauwnetel	23	hartgespan	24	lavatera	15
diplotaxis muralis	12	havikskruid	13,14	lelietje van dalen	9
distelvlinder	17	heggenrank	7	lenteklokje	9
donkere ooievaarsbek	24	hieracium aurantiacum	13	lepelaar	22
donkersporig bosviooltje	24	hoge cyperzegge	24	lieveheersbeestje	22
draadereprijs	10,29	holwortel	9	lisdodde	11
duizendblad	29	hommels	13,15	luzerne	18,19
echinochloa crus-galli	16	hondsdrif	28	maïsakkers	16

malva moschata	15	rolklaver	18	tongvaren	24
mannagras	11	rood guichelheil	7	typha x glauca	11
mierikswortel	6	rood peperboompje	24,25	veelkleurig vergeet-mij-nietje	6
moeraskartelblad	24	rood zwenkgras	20	veenpluis	24
moerasmuur	23	rosse vossestaart	23	vetkruid	23
moerasrolklaver	23	roze winterpostelein	10	vijfdelig kaasjeskruid	15,24
moeraswalstro	23	rugstreeppad	22	viltige bastaardwederik	10
mos	28	ruig viooltje	23	vingerhelmbloem	9
mottenkruid	24	ruige anjer	24	visdiefje	28
muskuskaasjeskruid	12,15	ruige zegge	11	vleeskleurige brede orchis	24
muurganzevoet	23	ruys	18,19	vlinderstruik	26
muurzakool	12	ruw beemdgras	11,20	vossestaart	11
oeverzegge	11	ruw vergeet-mij-nietje	6	vuilboom	19
ooievaarsbek	10,18	schapenzuring	17	vuilboomblauwtje	19
oranje havikskruid	12,13,14	selderij	24,25	watergras	11,23
orpheusspotvogel	21	sikkelklaver	23	waterlelie	12
ossentong	10	slipbladige ooievaarsbek	18	welriekende agrimonie	24
paardenbloem	28	smalle waterweegbree	23	wespenorchis	10
paarse morgenster	4,24	solitaire bijen	15	wilde marjolein	24,25
panicum miliaceum	16	speerdistel	17	witbol	11
pinetum	8	steenbreekvaren	24	witte klaver	18
pitrus	11	steenhommelkoningin	28	witte klaverzuring	9
pluimgierst	16	stinkende ballote	24	zachte dravik	11
pluimzegge	24	stinzenplant	9	zachte ooievaarsbek	18
prachtframboos	9	stokroos	15	zachte witbol	20
prachtklokje	24,25	straatgras	11,12	zakool	12,13
reigersbek	18	struikheide	19	zebrarups	22
reuzenzwenkgras	24	struisgras	19	zilver schoon	29
riet	11	taxus baccata	9	zomprus	11
rietgras	11	tenger fonteinkruid	23	zwarte zegge	24
rietorchis	10,24	timothee	11	zwartkop	22
rijstgras	24	timotheegras	12	zwartsprietdikkopje	19

20 NAMEN

IK WIL OOK LID WORDEN

Bestuur

Ies Voogd, voorzitter (3213152)

Els Prins, natuurhistorisch secretaris
(5931749)

Tilly Kester, plantenwerkgroep (3412605)

Hans Bieze, penningmeester (3421351)

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Johan Vos (0182 524726)

Taeke M. de Jong (3516599)

Marsmanhove 2

2726 CM Zoetermeer

Kopij kan bij beide worden ingeleverd op floppy (platte DOS-tekst of WP 5.1 of Word).

Inleverdatum oktobernummer: dinsdag 28 september. Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Denk aan de rubriek in het kwartaalblad:

Gezien in Zoetermeer!

Afbeeldingen zonder bronvermelding zijn met licentie voor dit blad afkomstig uit Prisma Plantengids en Prisma Dierengids, beide van A. Kelle/H. Sturm.

*Lidmaatschap: fl 50,- per jaar, inclusief
abonnement op Natura.*

Huisgenootleden: fl 25,- per jaar.

Ondergetekende,

.....Naam

.....Adres

.....postcode

.....telefoon

0 geeft zich op als lid van de KNNV-
Zoetermeer

0 wil graag nader geïnformeerd worden
over de KNNV

Dit formulier kunt U inleveren bij of
toezenden aan:

Ies Voogd
Berglaan 96
2716 EE Zoetermeer

of aan:

Annet de Jong
Gaffelaarkade 2
2725 CD Zoetermeer